

Nr 124.

Ankom till riksdagens kansli den 3 maj 1938 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till anordnande av tjänstebostäder vid Gotlands kustartillerikårs förläggning i Fårösund jämte i ämnet väckta motioner.

(1:a avd.)

I propositionen nr 125 har Kungl. Maj:t, under åberopande av vid propositionen fogat utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden, föreslagit riksdagen att till anordnande av tjänstebostäder vid Gotlands kustartillerikårs förläggning i Fårösund å riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1938/39 anvisa ett reservationsanslag av 290,000 kronor.

Uti två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *Elof B. Andersson m. fl.* (nr 249) och den andra inom andra kammaren av herr *R. Lundqvist m. fl.* (nr 371) har hemställts, att riksdagen måtte höja i Kungl. Maj:ts proposition nr 125 äskat reservationsanslag för anordnande av tjänstebostäder vid Gotlands kustartillerikår i Fårösund från 290,000 kronor till 668,000 kronor.

Departementschefen har inledningsvis erinrat därom, att i de grundläggande kostnadsberäkningarna för de för genomförandet av 1936 års försvarsbeslut erforderliga byggnadsarbetena för den till nyinrättade beslutade Gotlands kustartillerikårs förläggning i Fårösund beräknats ett belopp av 1,630,000 kronor, i vilket belopp dock icke inginge några som helst utgifter för uppförande av tjänstebostäder för kårens personal, fränsett ett fåtal i själva kasernbyggnaderna inrymda underofficersbostäder. Detta har sin grund däri, att försvarsbeslutet i detta hänseende byggde på den förutsättningen, att tillräcklig tillgång på befälsbostäder skulle komma att finnas å orten utan ingripande från statens sida.

I underdånig skrivelse den 14 december 1937 har *chefen för marinen* hemställt, att Kungl. Maj:t ville föreslå riksdagen att anvisa medel för uppförande av tjänstebostäder i anslutning till Gotlands kustartillerikårs förläggande till Fårösund. Till utveckling härav har chefen för marinen i skrivelsen anfört i huvudsak följande:

En verkställd beräkning utvisade, att för beredande av bostäder enligt gällande normer åt officerare och underofficerare ävensom åt ett mindre antal gifta flaggkorpraler och korpraler vid första uppsättningsetappen erfordrades

en bostadstillgång av 142 rum. Bostadsbeståndet å hyresmarknaden kunde å orten beräknas till 42 rum. Om samtliga dessa antoges få disponeras för militärens räkning, kunde alltså redan vid första etappen en brist av 100 rum väntas uppstå. Bostadsfrågan för kustartillerikårens befälspersonal befunno sig sålunda i ett ytterst svårt läge. Utan direkt ingripande från statens sida genom byggande av tjänstebostäder syntes en lycklig lösning ej kunna utfinnas.

Med utgångspunkt från det beräknade rumsbehovet och med ledning av vissa överslagsberäkningar avseende byggnadsverksamhet för militärt bostadsbygge i Fårösund kunde byggnadskostnaderna uppskattas till 668,000 kronor för första etappen och 245,000 kronor för andra etappen eller tillhopa till 913,000 kronor. Byggs bostäder endast för officerare och underofficerare med vederlikar men icke för gift manskap, bleve kostnaderna uppskattningsvis 564,500 kronor för första etappen och 222,500 kronor för andra etappen eller tillsammans 787,000 kronor.

Marinförvaltningen har i utlåtande i ärendet den 27 januari 1938 anført i huvudsak följande:

Enligt marinförvaltningens uppfattning syntes all anledning föreligga, att vid militära etablissemang i möjligaste mån begränsa systemet med tjänstebostäder och sålunda i största grad inskränka deras antal.

Vad Fårösundsförläggningen beträffar hade man i allmänhet räknat med möjligheter för befälspersonalen att hyra privata bostäder i orten. Underhandlingar i denna fråga hade även förts mellan ämbetsverket och en privat person, vilka underhandlingar dock av olika skäl strandat. Ett visst intresse för uppförande av goda och billiga bostäder förefunnos emellertid på orten, ehuru vederbörande förklarligt nog i allmänhet ej vågade sätta igång några byggnadsarbeten, förrän visshet vunnits, huruvida och i vilken utsträckning kronan komme att tillhandahålla lägenheter. Därest tjänstebostäder icke uppfördes i större utsträckning, syntes sålunda en viss utveckling av byggnadsverksamheten vara att vänta. Dock torde därigenom icke hela det i chefens för marinen skrivelse uppställda kravet kunna fyllas till den 1 oktober 1938.

Med hänsyn dels till tjänste- och ordningshållningssynpunkter, dels till svårigheterna att anskaffa större lägenheter i orten syntes det marinförvaltningen lämpligt, att under alla förhållanden följande tjänstebostäder i etablissemangets närhet omedelbart uppfördes, nämligen en bostad för kårchefen om 7 rum och kök, en bostad för en major om 5 rum och kök, tre kaptensbostäder om 4 rum och kök samt en bostad för en marinläkare om 6 rum och kök. Samtliga kostnader för dessa bostäder beräknades uppgå till cirka 260,000 kronor. Dessutom borde en dublett och två enkelrum för ogifta officerare inredas å kanslibyggnadens vind för en kostnad av cirka 10,000 kronor.

Beträffande underofficerarna komme bostäder att anordnas inom kasern-etablissemangtet för väbeln och fyra kompaniadjutanter. Ur tjänste- och säkerhetssynpunkt syntes det lämpligt, att även de båda förrådsförvaltarna bleve bosatta inom etablissemangtet. Tjänstebostäder syntes fördensskull lämpligen böra uppföras åt dem. Kostnaden härför beräknades till cirka 45,000 kronor.

All annan personal än den nu nämnda borde enligt marinförvaltningens mening hänvisas till den allmänna hyresmarknaden i orten eller dess närhet. Med hänsyn till de svårigheter, som i detta hänseende till en början otvivelaktigt komme att uppstå, borde i den första personaluppsättningen, vilken eventuellt syntes kunna minskas något, i största möjliga mån ingå ogift personal och borde kommanderingarna härför ske så tidigt som möjligt för att under-

lätta anskaffandet av lägenheter. Bostadsfrågan för personalen i andra uppsättningsetappen borde ställas på framtiden och syntes lägenhetsanskaffningen då sannolikt kunna helt lösas genom privat byggnadsverksamhet. I anslutning här till meddelade ämbetsverket, att kostnaderna för uppförande av fullt moderna tjänstebostäder för all den i chefens för marinen skrivelse angivna personalen, dock ej för tillfälligt kommenderade officerare, gift underbefäl m. fl., med nuvarande priser approximativt kunde beräknas till för första etappen 900,000 kronor och för andra etappen 300,000 kronor eller tillhopa 1,200,000 kronor.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställde marinförvaltningen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till uppförande av vissa tjänstebostäder vid Gotlands kustartillerikår i Fårösund anvisa ett reservationsanslag av $(260,000 + 10,000 + 45,000 =)$ 315,000 kronor.

Departementschefen har för egen del i ärendet anfört följande:

För egen del ansluter jag mig helt till den av marinförvaltningen uttalade uppfattningen, att anordnande av statliga tjänstebostäder vid militära etablissement bör äga rum i minsta möjliga utsträckning och allenast i de fall, då ett tillgodoseende i den privata bostadsmarknaden av föreliggande bostadsbehov icke är att räkna med.

I överensstämmelse med denna uppfattning har i de grundläggande kostnadsberäkningarna för ordnandet av kustartilleriförläggningen i Fårösund icke beräknats något medelsbehov för uppförande av tjänstebostäder, då man nämligen ansett sig kunna utgå ifrån att behovet av bostäder för kårens befälspersonal skulle kunna tillgodoses på privat väg.

På sätt som framgår av utredningen i detta ärende föreligger fortfarande anledning att räkna med att befälspersonalens bostadsfråga i huvudsak skall kunna lösas genom anlitande av privat initiativ, även om i början vissa svårigheter komma att göra sig gällande. Utredningen lär emellertid också giva vid handen, att för en viss del av kårens personal, vilken ur tjänste- eller ordningssynpunkt måste hava sin bostad inom kasernetablissementet eller i dess omedelbara närhet, allvarliga svårigheter komma att föreligga att i den privata marknaden få bostadsfrågan löst på ett tillfredsställande sätt. Särskilt gäller detta i fråga om lägenheter av större storleksordning. På sätt marinförvaltningen anfört lär detta bostadsbehov icke lämpligen kunna tillgodoses på annat sätt än genom anordnande av statliga tjänstebostäder.

Jag finner mig sålunda böra ansluta mig till marinförvaltningens förslag att uppföra tjänstebostäder för viss del av kustartillerikårens personal, nämligen kårchefen, en major, tre kaptener, en marinläkare och två förrådsföreltare, samt att i kårens kanslihus inreda bostadsutrymmen för tre ogifta officerare. I fråga om de för dessa arbeten av marinförvaltningen beräknade kostnaderna, sammanlagt 315,000 kronor, vill jag emellertid föreslå en viss reduktion. Genom att sammanföra majorsbostaden och de tre kaptensbostäderna två och två i gemensamma byggnader ävensom genom vidtagande av vissa förenklingar såväl i avseende å de till uppförande föreslagna byggnaderna som i fråga om inredningsarbetet för bostadsrum i kanslihuset torde nämligen möjlighet föreligga att nedbringa den angivna kostnadssumman med cirka 25,000 kronor till högst 290,000 kronor. Sistnämnda belopp lär lämpligen böra anvisas som reservationsanslag å riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1938/39.

Motionärerna hava till stöd för sitt yrkande framhållit, bland annat, att det ingripande från statens sida, som föreslagits i den framlagda propositionen

med dess hemställan om ett anslag av 290,000 kronor, måste anses otillräckligt för ett tillgodoseende av behovet av tjänstebostäder vid den till Fårösund förlagda kustartillerikåren. På grund av den obetydliga tillgången på bostäder i den allmänna hyresmarknaden i Fårösund och det mindre sannolika i att någon bebyggelse på privat väg i erforderlig omfattning och inom den korta tid, vilken här föreläge, kunde komma till stånd, syntes det motionärerna böra tagas under övervägande, huruvida icke statliga åtgärder av en något större omfattning än den i Kungl. Maj:ts proposition föreslagna borde vidtagas för tryggheten av bostadsbehovet för den militära befälspersonalen i Fårösund.

I tidigare förekommande fall hade också, framhålla motionärerna, statsmakterna behjärtat de svårigheter i liknande hänseende, som varit till förmån. Förhållandena i det nu föreliggande fallet syntes motionärerna knappast kunna motivera en annan principiell inställning. Fårösund saknade bevisligen bebyggelse i den omfattning, som erfordrades för att tillgodose bostadsbehovet för större delen av befälspersonalen vid kustartillerikåren.

Chefen för marinen beräknade kostnaderna för tjänstebostäders uppförande i Fårösund för den i första etappen ingående personalen till 668,000 kronor. Om från detta belopp droges den nu av Kungl. Maj:t äskade summan till uppförande av tjänstebostäder för en del av denna personal, återstode ett belopp av 378,000 kronor för uppförande av tjänstebostäder för den i första etappen ingående återstående personalen, utgörande 9 officerare, 17 underofficerare och 15 gifta underbefäl. Möjligheter syntes motionärerna böra finnas att inom ramen av förenämnda belopp, 378,000 kronor, tillgodose ett skäligt bostadsbehov i Fårösund för nämnda personal och därmed också något så när tillfredsställande lösa det mest trängande bostadsbehov, som föreläge i det ögonblick, då kåren skulle uppsättas och börja sin verksamhet.

Det finge i samband härmed också framhållas, sluta motionärerna, att den utgift, som skulle komma att betingas av ett bifall till denna hemställan, vore en kapitalinvestering och att det i byggnaderna nedlagda kapitalet komme att förräntas genom inflytande hyror.

Utskottet.

Enligt vad av den föreliggande propositionen framgår skall den till nyinrättande beslutade Gotlands kustartillerikår, som är avsedd att förläggas till Fårösund, uppsättas i två etapper, varav den första den 1 oktober 1938 och den andra under tiden den 1 oktober 1938—1 oktober 1941.

Beträffande frågan om beredande av tjänstebostäder för den i kåren ingående befälspersonalen har departementschefen räknat med att genom statens försorg bostäder skulle tillhandahållas för viss del av nämnda personal, nämligen kårchefen, en major, tre kaptener, en marinläkare och två förrådsförvaltare, varjämte i kårens kanslihus skulle inredas bostadsutrymmen för tre ogifta officerare. Den övriga personalens bostadsfråga har departementschefen ansett kunna lösas genom privat initiativ.

Utskottet, som avlagt besök i Fårösund, har funnit, att det nu befintliga bostadsbeståndet därstädes ej är av den omfattning, att med utnyttjande av

detsamma och av de bostäder, som av departementschefen föreslagits skola komma att uppföras, bostäder i behöflig omfattning komma att finnas till förfogande för befälspersonalen. Likaledes fick utskottet vid besöket den bestämda uppfattningen, att något initiativ av betydelse från privat håll till ökad byggnadsverksamhet åtminstone för den närmaste tiden icke vore att förvänta. Ej heller finnas i Fårösunds grannskap möjligheter i någon nämnvärd omfattning till förhyrning av bostäder för ifrågakvarande personal.

För att ett uppsättande av kustartillerikåren i önskvärd omfattning och inom beräknad tid icke skall behöva allvarligt försvåras, har utskottet funnit statliga åtgärder i större omfattning än som i den framlagda propositionen föreslagits böra vidtagas.

Vid övervägande av frågan om det i sådant syfte erforderliga anslagsbehovet har utskottet funnit sig böra tillstyrka en medelsanvisning av den storlek, som i motionerna yrkats, eller 668,000 kronor, varigenom möjligheter för en åtminstone i stort sett tillfredsställande lösning av bostadsfrågan torde kunna vinnas. Enligt utskottets mening synes det böra ankomma på Kungl. Maj:t att för berörda ändamål disponera ifrågakvarande medel på sätt Kungl. Maj:t efter närmare utredning kan finna mest lämpligt och ändamålsenligt.

Utskottet vill slutligen hava framhållit, att utskottet i likhet med departementschefen är av den uppfattningen, att anordnande av statliga tjänstebostäder vid militära etablissemang endast i undantagsfall bör ske, varför utskottet betraktar det nu föreliggande förslaget uteslutande såsom en av de föreliggande förhållandena betingad nödfallsutväg. Härav följer att utskottet anser, att det nu föreslagna beloppet icke bör för avsedda ändamålet användas i vidare mån än som är oundgängligen nödvändigt för möjliggörande av den avsedda förläggningen till Fårösund.

Vad beträffar det ytterligare bostadsbehov, som kan komma att föreligga vid kårens fulla uppsättning, synes det utskottet kunna antagas, att detta behov kommer att tillgodoses genom enskilt initiativ och att således ytterligare uppförande av byggnader genom statens försorg må kunna undvikas.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 249 och II: 371, till *anordnande av tjänstebostäder vid Gotlands kustartillerikårs förläggning i Fårösund* å riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1938/39 anvisa ett reservationsanslag av 668,000 kronor.

Stockholm den 3 maj 1938.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS RASTOCK.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit från första kammaren: herrar Nilsson i Gränebo, Johansson i Fredrikslund, Svensson i Kompersmåla, Asplund, Borell, Bergström, Nilsson i Landeryd, Gustafsson i Benestad, Ström i Lidköping, Larsson i Varberg, Magnusson i Kalmar och Bäckström; samt

från andra kammaren: herrar Råstock, Jansson i Falun, Magnusson i Skövde, Törnkvist, Eriksson i Stockholm, Persson i Falla, Jonsson i Eskilstuna, Ward, Andersson i Södergård, Persson i Tidaholm, Åqvist och Hansson i Rubbestad.

Reservation

av herr Törnkvist, som ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Utskottet är i likhet med departementschefen av den uppfattningen, att anordnande av statliga tjänstebostäder vid militära etablissement endast i undantagsfall bör ske. Vad det nu föreliggande fallet beträffar har utskottet funnit tillräcklig anledning icke vara för handen att frånga Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet avstyrker därför de motionsvis gjorda yrkandena.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 249 och II: 371, till anordnande av tjänstebostäder vid Gotlands kustartillerikårs förläggning i Färösund å riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1938/39 anvisa ett reservationsanslag av 290,000 kronor.»